

Кондов К.В.

кандидат соціологічних наук, здобувач кафедри теорії та історії соціології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
просп. Глушкова, 4-д, Київ, 03680, Україна
медіа-аналітик маркетингової компанії “SemanticForce”
вул. Нижній Вал, 15, офіс 306, Київ, 04071, Україна
E-mail: kostyakondov@ukr.net

**КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ В ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ
ТОЛКОТТА ПАРСОНСА**

Рубрика: *СОЦІОЛОГІЯ*

Мова статті: українська

Анотація: Стаття присвячена проблематиці соціального контролю, з особливим акцентом на складності та багаторівневості його механізму. Відзначається неоднозначне тлумачення механізмів функціонування соціального контролю в концептуальних межах змістовно протилежних теорій структурного функціоналізму та соціального конфлікту. На основі теоретичного аналізу об'єктивістської теорії структурного функціоналізму Т. Парсонса увагу зосереджено на конструктивному вимірі функціонування соціального контролю, розкрито його сутність, як процесу інтерналізації соціальних цінностей і внутрішнього стимулювання до конформної поведінки; процесі зовнішньої ціннісно-нормативної регламентації поведінки та підтримки соціального порядку; структурній особливості здійснювати владу над іншими людьми на основі займаної соціальної позиції. Виявлено теоретичне значення поняття “соціальний контроль” як необхідної умови вирішення проблем соціальної інтеграції або збереження стійкості, внутрішньої єдності та солідарності соціальних систем та їх елементів. Розкриття даних функцій пов'язане з інституціональними властивостями соціального контролю створювати та підтримувати загальні соціальні норми та цінності, набори символів і спільну культуру. Обґрунтовано, що вирішення проблеми інтеграції механізмами соціального контролю пов'язане з підтриманням соціального зразка, мотивацією діячів при виконанні ними соціальних ролей і виявленням латентних напруженностей у системі особистісної мотивації. Основою даного процесу є механізми соціалізації, що дають змогу розкривати індивідуальність, а також потреби підпорядкування соціальним нормам. Під час аналізу розроблено систему понять, що розкривають зміст соціального контролю, такі як “соціальний статус”, “соціальна роль”, “санкція”, “цінність”, “норма”, “влада” тощо. Ці поняття в межах інституціональної теорії пояснюють процеси структурної диференціації соціальної системи через інституціоналізацію цінностей і норм у системі статусів і ролей; організації соціального порядку шляхом використання примусових форм соціального контролю економічного, політичного та культурно-символічного порядку; соціальної інтеграції через формування лояльності суспільству та його інститутам в ході соціалізації та інституціональної міжпоколінної передачі цінностей.

Ключові слова: соціальний контроль, соціальний порядок, соціальна інтеграція, соціальна дія, структурна диференціація.